Skolinspektionen

Beslut

2016-11-25

Dnr 401-2015:6587

Upplands Väsby kommun
vasbydirekt@upplandsvasby.se

Rektorn vid Grimstaskolan
karl.wahlund@upplandsvasby.se

Tillsynsbeslut för grundskolan

efter riktad tillsyn av utbildningen vid Grimstaskolan för elever placerade på hem för vård eller boende i Upplands Väsby kommun

Utbildningen vid Grimstaskolan för elever placerade på HVB i Upplands Väsby kommun

Skolinspektionen har genomfört riktad tillsyn av utbildningen i kommunala grundskolor för elever placerade på HVB[1] under hösten 2016. Granskningen av Grimstaskolan i Upplands Väsby kommun ingår i denna tillsyn. Grimstaskolan besöktes den 27 oktober 2016.

Syftet med den riktade tillsynen är att granska om elever placerade på HVB får sin rätt till utbildning i kommunala grundskolor tillgodosedd. För att uppfylla detta syfte utreder Skolinspektionen följande huvudfrågeställningar:

1) Blir eleverna mottagna i vistelsekommunens grundskolor, om eleverna inte ansökt om att få gå i en fristående grundskola?

2) Får eleverna en behovsanpassad utbildning i de kommunala grundskolor de blivit mottagna i?

Innan skolbesöket har telefonintervju med representanter för HVB genomförts. Även dokumentstudier har genomförts inför besöket. Vid skolbesöket har intervjuer genomförts med elever som är HVB-placerade. Samtliga av de berörda eleverna är nyanlända till Sverige. Intervjuer har också genomförts med lärare, elevhälsa och med rektorn.

Fakta om Grimstaskolan i Upplands Väsby kommun

Grimstaskolan är en kommunal grundskola som ligger i Upplands Väsby kommun. På skolan går elever som är placerade i HVB.

Skolan bedriver utbildning inom årskurserna 6-9. Vid tiden för den riktade tillsynen fanns 508 elever på skolan.

[1] Ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6. kap 1 § socialtjänstlagen (2001:435).

Skolinspektionens beslut

Föreläggande att vidta åtgärder

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Upplands Väsby kommun att senast den 24 februari 2017 vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen. Redovisningen skickas till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se.

Bedömning

Av utredningen framgår inget annat än att elever placerade på HVB i Upplands Väsby kommun blir mottagna i kommunens grundskolor.

Skolinspektionen konstaterar dock att Upplands Väsby kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Utifrån gjord bedömning av nyanländ elevs kunskaper beslutar rektorn senast inom två månader om placering i lämplig årskurs och i vilken undervisningsgrupp eleven normalt ska tillhöra. (3 kap. 12e § skollagen)
- Undervisning i förberedelseklass i ett visst ämne avbryts så snart den nyanlände eleven bedöms ha tillräckliga kunskaper i svenska för att på heltid kunna delta i undervisningen i det ämnet i den undervisningsgrupp eleven normalt hör till. (3 kap. 12f § skollagen)
- I utbildningen tas hänsyn till elevernas olika behov. Eleverna ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. Skolan uppväger skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. (1 kap. 4 § 2st och 3 kap. 3-12§§ skollagen, skolförordningen 5 kap. 4§ och 14-15§§)

Åtgärder som behöver vidtas

Skolinspektionen bedömer att följande åtgärder behöver vidtas för att avhjälpa bristerna.

- Huvudmannen måste se till att elever får en placering i en ordinarie undervisningsgrupp.
- Huvudmannen måste se till att elever inte har all sin utbildning förlagd till förberedelseklass.

- Huvudmannen måste se till att elevernas utbildning i förberedelseklass avbryts så snart deras kunskaper i svenska språket är tillräckligt för att de ska kunna tillgodogöra sig undervisningen i en ordinarie undervisningsgrupp.
- Rektor måste se till att behovet av särskilt stöd utreds då elever riskerar att inte nå kunskapskraven trots att skolan ger eleverna extra anpassningar.
- Rektor måste se till att beslut om anpassad studiegång utgår från en utredning av elevens behov av särskilt stöd och beslut om åtgärdsprogram. Besluten måste sedan följas upp och löpande utvärderas för eleverna.

Motivering till bedömning av brister

Nyanlända elever får inte placering i en ordinarie undervisningsgrupp

Skolinspektionen konstaterar att eleverna på Grimstaskolan har all sin undervisning förlagd till förberedelseklass, vilket inte är förenligt med skollagens krav. Skolinspektionen konstaterar vidare att elever inte har någon placering i en ordinarie undervisningsgrupp på grund av platsbrist i skolans ordinarie klasser. Det får till följd att elevernas undervisning i förberedelseklass inte avbryts så snart deras kunskaper i svenska är tillräckliga för att kunna delta i en ordinarie undervisningsgrupp.

Av skollagen framgår att rektorn får besluta att en elev delvis får undervisas i förberedelseklass, om eleven saknar tillräckliga kunskaper i svenska för att tillgodogöra sig den ordinarie undervisningen. En elevs undervisning i förberedelseklass i ett visst ämne ska avbrytas så snart eleven bedöms ha tillräckliga kunskaper i svenska för att på heltid kunna delta i undervisningen i det ämnet i den undervisningsgrupp som eleven normalt hör till. Detta kräver att det görs fortlöpande bedömningar av elevens kunskaper och det kan variera från ämne till ämne.

Av förarbetena till skollagen (prop.2014/15:45 s. 45-46) framgår att förberedelseklassen ska fungera som en introduktion till den svenska skolan och förbereda eleven för att så snart som möjligt undervisas fullt ut i den undervisningsgrupp som han eller hon normalt tillhör. För att underlätta övergången ska eleven tidigt få en tillhörighet i den undervisningsgrupp eleven normalt ska tillhöra.

Av intervjuer med lärare framgår att samtliga nyanlända elever som kommer till skolan har genomfört den inledande bedömningen vid kommunens centrala mottagningsenhet. Resultaten av dessa kartläggningar delges mentorerna på den mottagande skolan av personal från den centrala mottagningsenheten.

Vidare framkommer i intervjuer att lärare vid mottagningsenheten rekommenderar vilken årskurs eleven ska tillhöra och därefter beslutar rektorn på den mottagande skolan vilken årskurs och ordinarie undervisningsgrupp som eleven ska tillhöra. Lärarna i förberedelseklass på den mottagande skolan genomför därutöver egna tester för att avgöra i vilken av skolans fem förberedelseklasser eleverna ska placeras.

I varje förberedelseklass undervisar en lärare som är behörig i svenska som andraspråk. Lärarna uppger i intervju att eleverna har all sin undervisning i förberedelseklass. Eleverna har blivit tilldelade en årskurs men på grund av platsbrist i klasserna får eleverna gå kvar i förberedelseklass och kommer inte vidare till att undervisas i ordinarie klass i en ordinarie undervisningsgrupp som rektor beslutat om. Efter skolbesöket, i samband med kommunicering av underlaget för detta beslut uppger biträdande rektorn att förberedelseklasserna kommer att fortsätta så länge det saknas lokaler och lärare.

Utredningar av elevernas behov av särskilt stöd genomförs inte inför beslut om anpassad studiegång

Skolinspektionen bedömer att nyanlända elever på Grimstaskolan inte får en behovsanpassad utbildning. Eleverna får inte undervisning i alla ämnen och det saknas en utredning av elevernas behov av särskilt stöd. Skolinspektionen kan konstatera att skolan tillämpar anpassad studiegång för nyanlända elever utan att beakta de bestämmelser som gäller för särskilt stöd. Det innebär att elevens rätt till utbildning begränsas utan att det finns stöd i en utredning och utan att åtgärdsprogram har upprättats.

Skollagen anger att utbildningen ska ta hänsyn till elevernas olika behov och att skolan ska uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Detta innebär att organisera verksamheten på individ-, grupp-, och skolnivå så att eleverna får förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

Skollagen anger att om det finns skäl att anta att extra anpassningar inte är tillräckliga ska rektorn på skolan se till att elevens behov av särskilt stöd utreds skyndsamt. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövligt. Om utredningen visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska eleven ges sådant stöd på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att uppnå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Av skollagen framgår vidare att rektor får fatta beslut om anpassad studiegång för elever om det särskilda stödet inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens

behov och förutsättningar. Beslut om anpassad studiegång får innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen. Rektor ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen.

Av förarbetena till skollagen (prop.2009/10:165 s. 293) framgår att tillämpning av anpassad studiegång avser situationer när andra stödåtgärder inte gett resultat. Anpassad studiegång innebär ett stort ingripande i en elevs skolgång som får framtida konsekvenser för framtida möjligheter till studier. Endast rektor får besluta om anpassad studiegång och beslut om anpassad studiegång ska endast fattas om elevernas behov kräver det. Beslutet ska baseras på en utredning av elevens behov av särskilt stöd.

Inför tillsynen har Skolinspektionen tagit del av scheman för de elever som deltagit i intervjuer. Av dessa scheman framgår att eleverna endast läser svenska som andraspråk, datakunskap, livskunskap, drama/bild och idrott. I de fall eleverna läser engelska och matematik sker det vid ett tillfälle i veckan. Elevernas schemalagda undervisningstid motsvarar således inte den tid eller ämnen som övriga elever i årskurs 8 och 9 på skolan har undervisning i.

Rektorn uppger vid intervju att eleverna har anpassad studiegång och har i samband med tillsynsbesöket skickat in dessa beslut till Skolinspektionen. Av besluten framgår att eleverna saknar tillräckliga kunskaper i svenska språket för att ta del av det "vanliga skolarbetet". Rektorn har därför beslutat att eleverna endast ska ha undervisning i svenska som andraspråk samt ovan nämnda ämnen. I samband med rektorsintervjun framkommer vidare att det inte finns några åtgärdsprogram som ligger till grund för dessa beslut om anpassad studiegång. I samband med kommunicering av underlag inför detta beslut har biträdande rektor meddelat att skolan har för avsikt att upprätta handlingsplaner och åtgärdsprogram för alla elever.

På Skolinspektionens vägnar

Elisabeth Ahlgren
Enhetschef

Maud Karlström
Föredragande

Bilagor

Bilaga 1: Allmänt om den riktade tillsynen av utbildningen vid kommunala grundskolor för elever placerade på HVB.

Bilaga 2: Redovisningsformulär för vidtagna åtgärder.

Bilaga 1
2016-11-25
Dnr 401-2015:6587

Allmänt om den riktade tillsynen av utbildningen vid kommunala grundskolor för elever placerade på HVB

Skolinspektionens riktade tillsyn

Skolinspektionen granskar regelbundet all skolverksamhet i hela landet, för att se att den följer de lagar, regler och läroplaner som finns för verksamheten. Målet är att bidra till alla barns och elevers lika rätt till god utbildning i en trygg miljö, där alla når minst godkänt i alla ämnen.

I den riktade tillsynen tittar Skolinspektionen på ett avgränsat område som undersöks på ett urval av exempelvis skolor eller verksamheter. Tillsynen fokuserar på regelefterlevnad. I det här fallet handlar den riktade tillsynen om den utbildning som elever som placerats vid ett hem för vård eller boende (HVB) får i kommunala grundskolor.

Hem för vård eller boende

Med HVB avses ett hem inom socialtjänsten som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med ett boende. Olika HVB riktar sig till olika målgrupper och har olika inriktning. HVB kan bedrivas i enskild regi, eller i offentlig regi av en kommun, ett landsting eller staten. Placering vid ett HVB kan ske på frivillig väg enligt socialtjänstlagen (2001:453), eller med tvång enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.[2]

År 2015 förtydligades regelverket kring utbildning för elever placerade på HVB i och med att ändringar infördes i skollagen. Dessa ändringar syftar till att säkerställa att elever som vistas på HVB ska få undervisning inom skolväsendet. Det förtydligas att en elev som vistas på ett HVB har rätt att bli mottagen i en kommunal skola i vistelsekommunen.[3] Genom detta förtydligande klargörs att ett HVB inte ska kunna bedriva särskild undervisning för eleverna vid hemmet, vilket tidigare skollagsreglering öppnade upp tolkningsutrymme för.[4] För att bedriva undervisning på ett HVB krävs tillstånd från Skolinspektionen.

Skolpliktiga elever vid ett HVB ska vara inskriven vid en skolenhet. Elever som dessutom är asylsökande har rätt att få utbildning vid en kommunal grundskola. Elever som är placerade på HVB har rätt att gå i en kommunal skola i

---

[2] 3 kap. 1 § socialtjänstförordningen (2001:937); 1 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453); 1–2 och 12 §§ lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga; Prop. 2014/15:43, s. 15; Socialstyrelsen och Skolverket 2013, s. 23ff.

[3] Med vistelsekommun avses den kommun där HVB är beläget i och eleven följaktligen vistas i.

[4] Se exempelvis 10 kap. 25 § och 16 kap. 43 § skollagen, och prop. 2014/15:43.

vistelsekommunen. Eleven kan också välja att ansöka om att få gå i en fristående skola – i vistelsekommunen eller annan kommun. Huvudmannen för en sådan fristående skola kan antingen vara samma huvudman som driver HVB (ett HVB som drivs i enskild regi kan också ha beviljats tillstånd och ha ett godkännande att vara huvudman för elevens utbildning), eller annan enskild huvudman. Avgörande är att den undervisande personalen ska vara anställd av huvudmannen.

Tillsynens genomförande

I denna tillsyn ingår 20 skolhuvudmän. Tillsynen riktas mot kommunala grundskolor där det går elever som är placerade vid ett hem för vård eller boende i den kommun som ingår i urvalet. I tillsynen intervjuar Skolinspektionen företrädare för HVB-hemmen, skolornas rektorer, lärare och annan personal som företrädare för elevhälsan samt utvalda elever. Skolinspektionen tar även del av dokumentation som skolan skickat in.

Skolinspektionen bedömer om, och i sådana fall på vilket sätt, den tillsynade verksamheten inte uppfyller de regler som gäller. Myndighetens tillsyn utgår bland annat från skollagen, förordningar och läroplaner. Bestämmelser som verksamheterna är skyldiga att följa.

När Skolinspektionen har tagit in tillräcklig information gör myndigheten en bedömning av om verksamheten lever upp till de lagar och regler som finns för verksamheten. Alla utvalda huvudmän får ett tillsynsbeslut för de skolor som huvudmannen ansvarar för.

Innan ett beslut fastställs ges alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på de sakuppgifter som Skolinspektion grundar sina bedömningar på. I de fall Skolinspektionen funnit brister har huvudmannen ansvar för att komma tillrätta med bristerna. Huvudmannen ska också redovisa de åtgärder som har vidtagits för att åtgärda bristerna. För att följa upp huvudmännens arbete kan fler besök eller andra kontakter bli aktuella då Skolinspektionen också vill se effekter av de åtgärder som vidtas.

Mera information om den riktade tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats www.skolinspektionen.se under fliken Inspektion sen Riktad tillsyn.